

célja a folyamatban lévő zsidóellenes akciók hatékonyságának felülvizsgálása volt, valamint hogy „a német és magyar zsidók vagyonának kezelését összeurópai keretek között rendezze”²³.

A semleges és ellenséges államok, ha árnyalatnyi eltérésekkel is, de következetesen szembehelyezkedtek a zsidóellenes intézkedésekkel, különösen a külföldi zsidókkal szembeni bánásmóddal. A tengelyhatalmak szövetségeseinek állásfoglalása ezzel ellentétben az év folyamán nemcsak a Harmadik Birodalomhoz való viszonyuk alakulásával, hanem a nemzetközi politikai légkör és a katonai helyzet változásával összefüggésben is ingadozott.

A tengelybarát államok

Mindaddig, amíg a magyar szervek fenntartás nélkül együttműködtek az Eichmann-Sonderkommandóval a végleges megoldás programjának végrehajtásában, a legtöbb tengelybarát vagy a tengelyhatalmak megszállása alatt álló ország képviselői nem mutattak különösebb hajlandóságot zsidó állampolgáraik védelmezésére. Némelyik kormány közömbösségében odáig ment, hogy hozzájárult a magyar zsidókat sújtó általános rendelkezések állampolgáraira való kiterjesztéséhez. Mások hangoztatták, hogy szándékukban áll állampolgáraik érdekeit képviselni, azután mégis szó nélkül belenyugodtak gettóba zárásukba és deportálásukba. Ismét mások, a politikai és katonai helyzet alakulását szem előtt tartva, a döntés készletetésére törekedtek.

A nyugati szövetségesek 1944. június 6-i normandiai partraszállása és a Vörös Hadsereg feltartóztathatatlan nyári előnyomulása után, különösen pedig Horthynak a deportálások leállításáról való július eleji döntése nyomán, az egyes országok módosítani kezdték álláspontjukat. Magyarországon őrizetbe vett zsidó állampolgáraik sorsa ennek megfelelően különbözőképpen alakult.

Bulgária. Magyarországon csak kevés bolgár zsidó tartózkodott. A bolgár rezsim, amely az otthon élő bolgár zsidók többségét védelmébe vette,²⁴ vonakodott a magyar külügyminisztérium hazatelepítési felhívására válaszolni. Semmiféle érdeklődést nem mutatott Magyarországon tartózkodó állampolgárai iránt, és hozzájárult, hogy a náci irányvonalaknak megfelelő elbírálás alá essenek.²⁵

Horvátország. A Jugoszlávia 1941-ben történt felosztása nyomán a Harmadik Birodalom által kreált Horvátország hivatalosan beleegyezett a kisszámú – többségében magyar ajkú – horvát állampolgárságú zsidó hazatelepítésébe, azzal a feltétellel, hogy „legálisan lépik át a határt, és va-